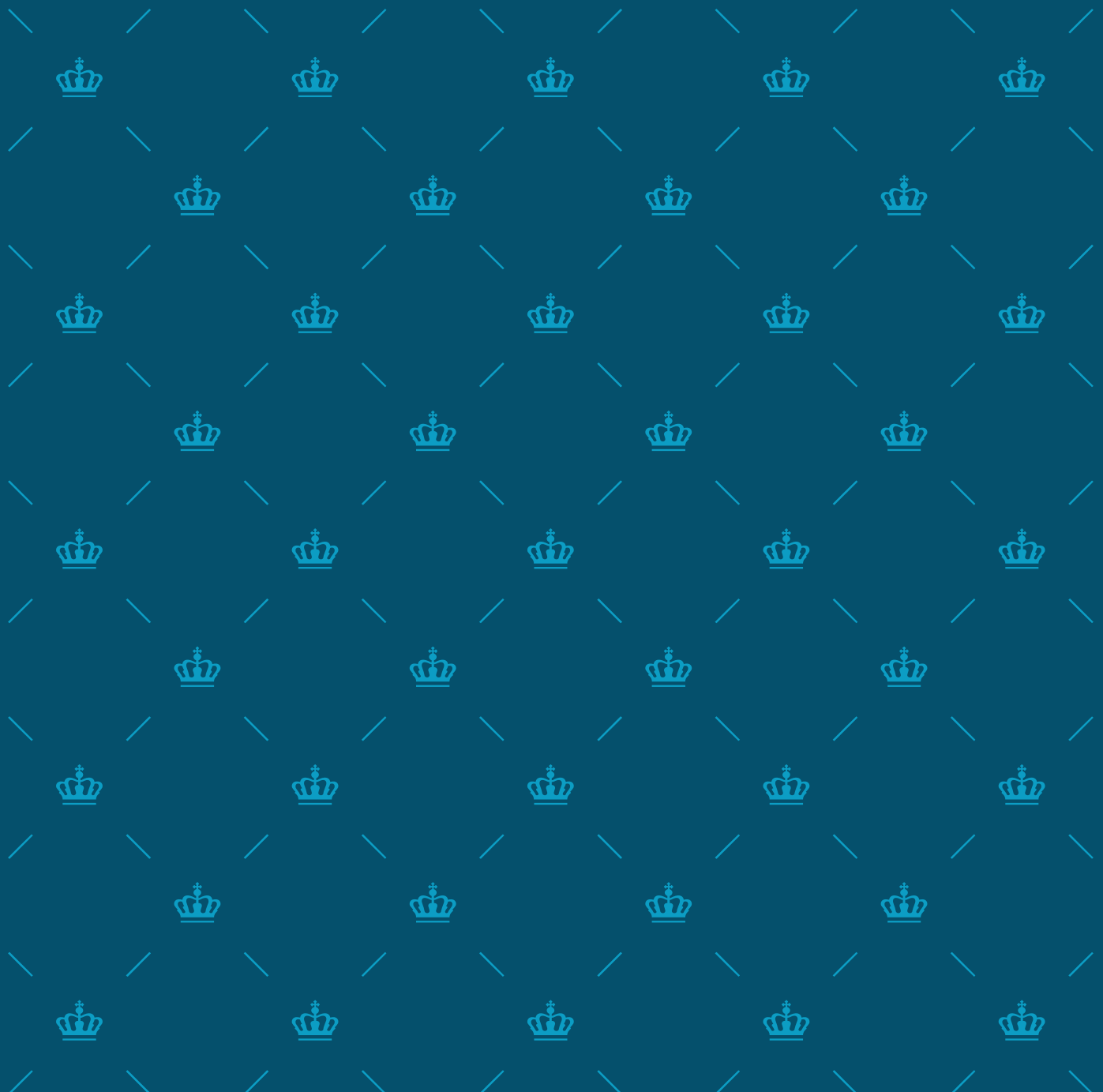

Udlændinge- og
Integrationsministeriet

Forundersøgelse om måling af befolkningsgrubbers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter

Forundersøgelse om måling af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter

ISBN 978-87-93396-78-4

© 2025 Udlændinge- og Integrationsministeriet

Udlændinge- og Integrationsministeriet (UIM)
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Tlf: 61 98 40 00

E-mail: uim@uim.dk

August 2025

Indholdsfortegnelse

1.0	Baggrund og resumé	6
	1.1 Afgrænsning	7
	1.2 Eksempler på gennemførte undersøgelser	7
	1.3 Forslag til mulig opfølgning	8
2.0	Formål og metodiske overvejelser	10
	2.1 Formål.....	10
	2.2 Generelt om de metodiske udfordringer ved en survey	10
	2.3 Kan data fra debatter på sociale medier bruges som alternativ til survey?.....	14
3.0	Eksempler på gennemførte undersøgelser i Danmark og andre vestlige lande	15
	3.1 Eksempler på undersøgelser om holdninger og fordomme mod både jøder og muslimer.....	15
	3.2 Udvalgte undersøgelser om holdninger og fordomme mod jøder	21
	3.3 Udvalgte undersøgelser om oplevet diskrimination, fordomme og had på grund af etnisk baggrund	25
	3.4 Udvalgte undersøgelser om faktisk diskrimination på grund af etnisk baggrund	28
4.0	Kan en undersøgelse af negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter inddrages i Udlændinge- og Integrationsministeriets Medborgerskabsundersøgelse?	31
5.0	Andre muligheder for at gennemføre en undersøgelse	33
	5.1 Det anbefalede undersøgelsesdesign.....	33
	5.2 En supplerende undersøgelse	34
	5.3 Forankring og finansiering	34
6.0	Bilag	36
	Bilag 1. Forundersøgelse om mulighederne for at måle negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter, 11. juni 2024	36

Bilag 2. Eksempler på spørgsmål i gennemførte undersøgelser	37
Bilag 3. Definition af antisemitisme fra IHRA	38
Bilag 4. Politiets registreringer af anmeldelser om hadforbrydelser	39
Bilag 5. Litteratur	40

1.0 Baggrund og resumé

Det indgår som initiativ 11 i "Aftale om en styrket indsats mod antisemitisme", som et samlet Folketing indgik den 25. juni 2024, at Udlændinge- og Integrationsministeriet skal udarbejde en forundersøgelse om mulighederne for at måle befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter.

Baggrunden for initiativet er, at der i flere sammenhænge har været efterspurgt et bedre datagrundlag om omfanget, karakteren og udviklingen af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter.

Selvom det formentlig kun er en mindre del af befolkningen, der har stærke negative holdninger til fx jøder eller muslimer, kan disse holdninger udgøre en alvorlig samfundsmæssig udfordring.

En måling af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme rummer imidlertid en række metodiske udfordringer.

En udfordring er, at det kan være vanskeligt ud fra en stikprøve at tegne et dækkende billede af de forventeligt relativt få personer, der har negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter.

Samtidig er det vigtigt at adskille holdninger til religion fra holdninger til Israel, konflikten i Mellemøsten, ekstremisme og forholdene i en række islamiske lande. Det er også vigtigt at adskille holdninger til religiøse minoriteter fra mere generelle synspunkter om indvandring.

Herudover er der en række metodiske udfordringer, som også kan gælde for andre spørgeskemaundersøgelser. Det kan være i form af en lav svarprocent, og at nogle ikke svarer, hvad de reelt mener.

Denne forundersøgelse, der er udarbejdet af Analyse og Monitorering i Udlændinge- og Integrationsministeriet, belyser overordnet nogle af disse metodiske udfordringer med henblik på, at der kan tages stilling til eventuel videre opfølgning. Forundersøgelsen er baseret på en gennemgang af nyere undersøgelser og forskning i Danmark og andre vestlige lande.

Lektor ph.d. Brian Arly Jacobsen, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet, har givet meget nyttige faglige bemærkninger til forundersøgelsen. Forundersøgelsen har herudover været vendt med andre danske forskere og med HL-senteret (Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter) i Norge, der ligeledes har givet meget nyttige faglige bemærkninger.

1.1 Afgrænsning

Det fremgår af initiativbeskrivelsen (bilag 1), at der skal ses på befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter. Udgangspunktet er således, at en måling (undersøgelse) skal belyse, hvilke holdninger majoritetsbefolkningen eller andre religiøse minoriteter har til den pågældende minoritet. Dette udelukker ikke, at der eventuelt også kan spørges ind til, i hvilket omfang og hvordan medlemmerne af den religiøse minoritet selv oplever diskrimination og chikane. Der er imidlertid en væsentlig metodemæssig forskel på en undersøgelse af negative holdninger og fordomme og en undersøgelse af oplevet diskrimination og chikane.

Det er i det følgende lagt til grund, at en undersøgelse af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter afgrænses til negative holdninger og fordomme mod jøder og muslimer. Antijødiske holdninger og fordomme betegnes i det følgende som antisemitisme.

Det er i den forbindelse videre antaget, at en undersøgelse af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod religiøse minoriteter holdes på et overordnet niveau, og at der således ikke skal sondres yderligere mellem bestemte retninger, som fx sunni eller shia, eller bestemte trossamfund, som fx Diyanet eller Det Islamiske Trossamfund.

Jøder kan afgrænses på forskellige måder afhængigt af fx religiøse, kulturelle og etniske kriterier. Der er i det følgende ikke taget stilling til, hvorvidt jøder skal afgrænses alene ud fra religiøse kriterier eller også ud fra kulturelle og etniske kriterier.

1.2 Eksempler på gennemførte undersøgelser

Formålet med denne forundersøgelse er at belyse mulighederne for at måle befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter og de metodiske udfordringer. I forundersøgelsen bliver der således ikke i detaljer redegjort for, hvad de forskellige undersøgelser har vist. Der kan her henvises til litteraturstudier som fx:

- Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (2023): Kortlægning af aktuel dansk forskning i antisemitisme ([link](#)).
- Center for Dokumentation og Indsats mod Ekstremisme (2023): Kortlægning af international forskning i antisemitisme ([link](#)).

I de gennemførte undersøgelser er der beskrevet en række metoder, som kan anvendes til at måle omfanget, udviklingen og karakteren af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod religiøse minoriteter. I denne forundersøgelse beskrives eksempler på metoder, der er anvendt i undersøgelser gennemført inden for de seneste 10 år.

HL-senteret i Norge har i 2017, 2022 og 2024 gennemført omfattende undersøgelser af holdningerne til jøder og muslimer. Undersøgelserne måler bredt ud fra en kognitiv dimension (fordomme), en affektiv dimension (følelser af sympati og antipati), og en dimension, som måler grad af social afstand. Tidligere blev der i 2012 gennemført en undersøgelse, der var afgrænset til holdninger til jøder og andre minoriteter. Undersøgelserne belyser bl.a. også koblingen mellem holdningerne til jøder og synet på Israel og den israelsk-palæstinensiske konflikt.

Forskningsinstitutionen Pew Research Center har i en undersøgelse foretaget i en række vesteuropæiske lande i 2017 ligeledes medtaget de tre dimensioner (fordomme, følelser og social afstand).

FRA, European Union Agency for Fundamental Rights, tager i deres undersøgelser udgangspunkt i, hvordan borgere med jødisk baggrund personligt oplever udviklingen i antisemitisme og bekymringer for antisemitiske overfald.

Negative holdninger og fordomme mod religiøse minoriteter kan således måles med forskelligt udgangspunkt, og der kan, jf. også erfaringerne fra ovennævnte undersøgelser i Norge, være væsentlig forskel på, hvordan befolkningen under ét oplever udviklingen, og hvordan de religiøse minoriteter selv opfatter udviklingen og den aktuelle situation.

1.3 Forslag til mulig opfølgning

Der er i første omgang set på, om en måling af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod religiøse minoriteter (jøder og muslimer) kan indgå i Udlændinge- og Integrationsministeriets nuværende Medborgerskabsundersøgelse, der belyser ikke-vestlige indvandrere og efterkommeres (nydanskere) medborgerskab i Danmark ([link](#)).

Medborgerskabsundersøgelsen omfatter i de lige år faste spørgsmål til brug for opdatering af fire målsætninger i Integrationsbarometer.dk: Medborgerskab, ligebehandling, selvbestemmelse og danskundskaber. I de ulige år omfatter Medborgerskabsundersøgelsen spørgsmål om udvalgte temaer.

Det vurderes imidlertid, jf. afsnit 4, at dette ikke er en realistisk eller hensigtsmæssig løsning, da en måling af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod jøder og muslimer vil forudsætte en meget bred spørgeramme, der vanskeligt kan indpasses i den nuværende årlige Medborgerskabsundersøgelse.

Hvis en survey-undersøgelse skal omfatte hele befolkningen, vil det endvidere kræve en anden udvælgelse af respondenterne end i Medborgerskabsundersøgelsen, der som udgangspunkt ikke omfatter vestlige indvandrere og efterkommere. Hvis undersøgelsen skal indeholde spørgsmål, der specifikt stilles til jøder, som HL-senterets undersøgelse, vil det samtidig forudsætte, at respondenterne udvælges specifikt. I den norske undersøgelse er det sket ved at udsende en survey til Det mosaiske Trossamfunds medlemmer. Dette vil adskille sig fra den udvælgelse af respondenterne, der ligger til grund for Medborgerskabsundersøgelsen.

Endelig kan spørgsmål om negative holdninger og fordomme mod religiøse minoriteter føre til et fald i svarprocenten i Medborgerskabsundersøgelsen, da mange respondenter erfaringsmæssigt undlader at besvare spørgsmål af mere sensitiv karakter.

1.3.1 Den anbefalede undersøgelse

Hvis der er et ønske om at få gennemført en undersøgelse af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter, vil det således forudsætte, at der gennemføres en selvstændig undersøgelse. En sådan undersøgelse vil med fordel kunne tage udgangspunkt i de spørgsmål om holdninger til jøder og muslimer, som HL-senteret i Norge har anvendt i 2012, 2017 og 2022 (samt i en mindre udgave i 2024). Den analysemetode, som HL-senteret anvender, er baseret på et veldokumenteret grundlag og har været genstand for en række analyser.

Det vil være afgørende for undersøgelsens kvalitet, at der gøres en særlig indsats for at sikre en tilstrækkelig høj svarprocent, for eksempel ved at tilbyde incitamenter som lodtrækning om en kontant præmie, sikre anonymitet og beskyttelse af data mv.

1.3.2 En supplerende undersøgelse

En supplerende undersøgelse kan omfatte såkaldte listees eksperimenter, der kan være en løsning i forhold til den udfordring, der ligger i, at nogle respondenter måske ikke svarer, hvad de reelt mener – at de svarer ud fra, hvad de føler, er socialt acceptabelt. Dette omtales i forskningsmæssige sammenhænge som ”social desirability bias”.

Hvis en undersøgelse skal anvendes mere operationelt – fx til at sætte fokus på, hvad der er motivationen for negative holdninger og fordomme, hvor og hvordan der opleves diskrimination, herunder hadforbrydelser, og hvilke grupper der bør være i fokus i forhold til en forebyggende indsats – vil det dog forudsætte, at der parallelt med en survey gennemføres kvalitative studier som fx dybdeinterviews. Dette skal, jf. nedenfor, også ses i sammenhæng med, at andelen med meget negative holdninger formentlig udgør en mindre del af de respondenter, der indgår i en stikprøve. I en supplerende undersøgelse vil man eventuelt også kunne inkludere spørgsmål om holdninger til personer, der har skiftet trosretning eller ikke længere er troende.

1.3.3 Forankring og finansiering

Hvis der skal gennemføres en undersøgelse af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter, anbefales det, at undersøgelsen forankres i et uafhængigt analysemiljø, evt. i et formaliseret samarbejde med relevante ministerier og organisationer på området.

Det bør i den forbindelse også undersøges, om der kan etableres et samarbejde med nordiske institutioner, der gennemfører tilsvarende undersøgelser.

I det omfang der er et politisk ønske om at gennemføre en undersøgelse i Danmark, skal der sikres finansiering.

2.0 Formål og metodiske overvejelser

2.1 Formål

Undersøgelsen af negative holdninger og fordomme kan belyse omfanget, karakteren og udviklingen af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter. Undersøgelsen kan danne udgangspunkt for initiativer, der forebygger diskrimination, herunder hadforbrydelser rettet mod bestemte religiøse grupper.

Ved vurderingen af, om der skal gennemføres en undersøgelse og undersøgelsens omfang, bør det overvejes, hvad man kan forvente af ny viden, og i hvilket omfang en undersøgelse kan bidrage til at målrette initiativer til forebyggelse mv.

2.2 Generelt om de metodiske udfordringer ved en survey

En måling af forskellige befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter ud fra survey-undersøgelser rummer en række metodiske udfordringer, herunder:

- a) Målgruppens størrelse, lav svarprocent og risiko for social desirability bias: Det kan være vanskeligt ud fra en stikprøve at tegne et dækkende billede af de forventeligt relativt få personer, der har negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter. Der må endvidere forventes en relativt lav svarprocent, og at nogle respondenter ikke vil svare, hvad de reelt mener, eller undlader at svare (social desirability bias).
- b) Religion/nation og tidsdimension/kontekst: Det er vigtigt, at målingen adskiller negative holdninger til bestemte religioner fra globale konflikter/dagsordener. Eksempelvis er det vigtigt at adskille holdninger til jøder i Danmark fra holdninger til Israel. Tilsvarende er det vigtigt at forholde sig til, om holdninger til muslimer i Danmark dækker generelle synspunkter om indvandringen fra muslimske lande og forholdene i visse muslimske lande, herunder hvordan disse lande agerer udenrigspolitisk mv. Hertil kommer, at holdninger løbende kan ændres som reaktion på aktuelle globale konflikter/dagsordener som følge af fx krige og mediedækning.
- c) Der kan være forskel mellem fordomme, følelser og den sociale afstand. Den norske undersøgelse viser eksempelvis, at der kan være en forekomst af fordomme, som ikke nødvendigvis er sammenfaldende med udtrykt negativ holdning.
- d) Det kan være svært at sikre repræsentativiteten i spørgeskemaundersøgelser blandt religiøse minoriteter. Det skyldes bl.a., at jøder og muslimer kun udgør en mindre del af befolkningen i de vestlige lande, og at begge grupper er meget forskelligartede.

Disse udfordringer er nærmere uddybet nedenfor:

Ad a: Målgruppens størrelse, lav svarprocent og risiko for social desirability bias:

Det må forventes, at relativt få personer har negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter. Det kan derfor være vanskeligt ud fra en stikprøve at tegne et dækkende billede af denne gruppe, herunder af gruppens politiske holdninger, religiøsitet, mediebrug og netværk.

Det er en helt generel udfordring, at svarprocenten i survey-undersøgelser er faldende, og erfaringen fra bl.a. Medborgerskabsundersøgelsen er, at antallet af spørgsmål, og spørgsmål om mere sensitive emner, kan medføre en lavere svarprocent.

Herudover er det en udfordring i forhold til surveys, at besvarelsesne kan være præget af en vis andel besvarelses, hvor respondenter besvarer spørgsmål i forhold til, hvad de føler, der er socialt acceptabelt (social desirability bias). Det gælder særligt, når det handler om personlige holdninger, fordomme og religion.

*"Some survey respondents may find it strange or difficult to be asked to rate an entire group of people. Indeed, most Americans give a neutral response – or choose not to answer the question – when asked about some religious groups. For example, about six-in-ten U.S. adults (59%) say they hold "neither favorable nor unfavorable" views of Muslims or "don't know enough to say," while 17% express very or somewhat favorable views of Muslims and 22% express very or somewhat unfavorable views of the group."*¹

Tilsvarende konkluderes i den norske undersøgelse fra HL-senteret (se afsnit 3), at

*"[s]om det fremkommer i tabellene, er det en forholdsvis stor andel både i befolkningsutvalget og blant muslimene som har unnlatt å ta stilling eller krysset av for «Umulig å svare». Svarmønsteret kan indikere at respondentene synes spørsmålet er vanskelig å forstå eller ta stilling til. Kanskje er det også en måte å formidle at den typen generaliseringer som påstandene legger opp til, ikke er meningsfulle. En annen tolkning av hvorfor respondenter velger denne svarkategorien er at de ikke ønsker å gi uttrykk for synspunkter som bryter med sosiale normer."*²

Det forhold, at der kan forekomme en vis bias (social desirability bias) udelukker dog ikke, at man gennemfører survey-undersøgelser, hvis man tager dette forbehold med i fortolkningen. På nogle områder viser analyser også, at der sker en vis "normalisering" af negative holdninger og fordomme, og at der dermed formentlig er en mindre grad af bias.

¹ Pew Research Center (2023): Americans Feel More Positive Than Negative About Jews, Mainline Protestants, Catholics, s. 4. https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2023/03/PF_2023.03.15_religion-favorability_REPORT.pdf

² Moe, Vibeke (red.) (2022): Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022: Befolkningsundersøgelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøgelse, s. 44. [hl-senteret holdninger til jøder og muslimer web.pdf \(hlsenteret.no\)](https://hl-senteret.no/webpdf/hlsenteret.no)

Der findes metoder til at tage højde for social desirability bias, dvs. at respondenter besvarer undersøgelser i forhold til, hvad de føler, der er socialt acceptabelt. Fx kan listeeksperimenter være en løsning i forhold til denne bias.

I listeeksperimenter præsenteres respondenterne for en liste med enten fire elementer (i kontrolgruppen) eller de samme fire elementer samt et ekstra sensitivt element (i stimulusgruppen). Respondenterne bedes dernæst forholde sig til, hvor mange af disse elementer de ikke bryder sig om.

Forskellen i antallet af elementer, som respondenterne i stimulus- og kontrolgruppen ikke bryder sig om, tages som udtryk for modviljen mod det sensitive element, som kun stimulusgruppen bedes forholde sig til.

Fordelen ved listeeksperimentet som måleinstrument er, at den enkelte respondents holdning til de enkelte elementer er skjult. Respondenter, hvis svar ellers ville være påvirket af social desirability bias, kan således ærligt angive, hvor mange af elementerne de ikke bryder sig om. Man kan derefter statistisk estimere forekomsten af modvilje mod det ekstra, følsomme element, selvom holdningen hos hver enkelt respondent er skjult.

Ad b: Vigtigt at isolere negative holdninger og fordomme mod religiøse minoriteter fra holdninger til lande, holdninger til indvandringen og personens religiøse fundamentalisme

Danmark har som medlem af den mellemstatslige internationale organisation International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) været med til at vedtage en arbejdsdefinition af antisemitisme³. Det er denne definition, som regeringen lægger til grund i sin handlingsplan om antisemitisme (se også bilag 3).

Hvis man ser på holdninger til muslimer, vil det tilsvarende også være vigtigt at adskille respondenternes syn på muslimer i Danmark fra generelle synspunkter om indvandringen fra muslimske lande og synspunkter om forholdene i visse muslimske lande, herunder hvordan disse lande agerer udenrigspolitisk mv.

Hertil kommer, at holdninger kan ændres som reaktion på aktuelle globale konflikter/dagsordener som følge af fx krige og mediedækning. Tidspunktet for dataindsamlingen har derfor betydning for svarene og bør analyseres.

Herudover kan religiøs fundamentalisme også have betydning. En undersøgelse af Koopmanns⁴ viser, at religiøs fundamentalisme er meget mere udbredt blandt sunnimuslimske indvandrere og efterkommere med oprindelse i Tyrkiet og Marokko, der bor i Tyskland, Frankrig, Nederlandene, Belgien, Østrig og Sverige, end blandt kristne med

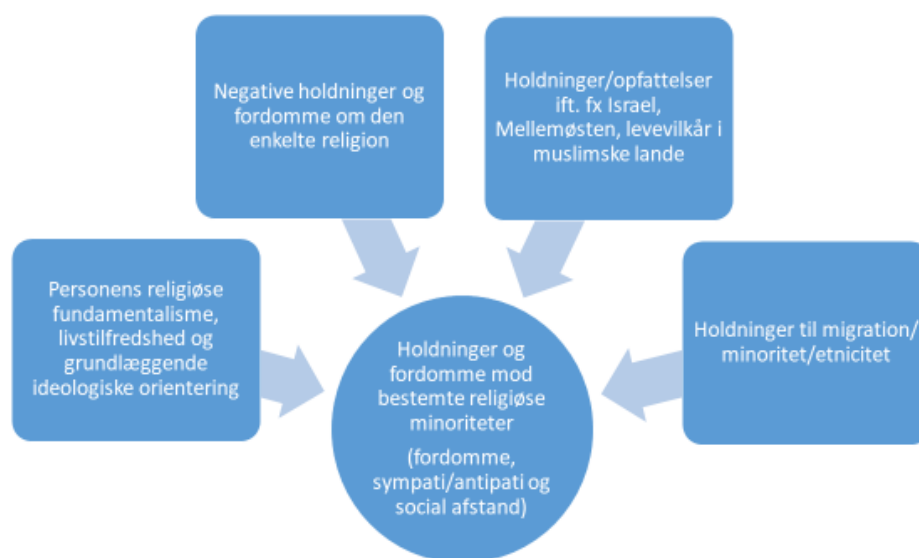
³ The International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) (2016): IHRA's arbejdsdefinition af antisemitisme. <https://holocaustremembrance.com/resources/ihras-arbejdsdefinition-antisemitisme>

⁴ Koopmans, Ruud (2015): Religious fundamentalism and Hostility against Out-groups: A Comparison of Muslims and Christians in Western Europe. Journal of Ethnic and Migration Studies, Vol. 41. No. 1, 33-57. Religious Fundamentalism and Hostility against Out-groups: A Comparison of Muslims and Christians in Western Europe: Journal of Ethnic and Migration Studies: Vol 41, No 1 (tandfonline.com)

oprindelse i disse vesteuropæiske lande, selv efter kontrol for demografiske og socio-økonomiske faktorer. Undersøgelsen viser endvidere, at religiøse fundamentalister blandt muslimske indvandrere og efterkommere i betydeligt højere grad mener, at man ikke kan stole på jøder end religiøse fundamentalister blandt kristne og blandt muslimske indvandrere og efterkommere, der er religiøse ikke-fundamentalister.

Figur 1 neden for viser, at holdninger til lande, holdninger til indvandring og personens religiøse fundamentalisme også kan påvirke personens holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter. Herudover viser undersøgelser, at andre forhold kan have betydning, fx personens generelle livstilfredshed og grundlæggende ideologiske orientering.

Figur 1: Påvirkning af holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter

Ad c: Der er forskel på personens fordomme, følelser og den sociale afstand

HL-senteret i Norge har som tidligere nævnt i 2017, 2022 og 2024 gennemført omfattende undersøgelser af holdningerne til jøder og muslimer, hvor man måler bredt ud fra en *kognitiv* dimension (fordomme), en *affektiv* dimension (følelser af sympati og antipati), og en dimension, som måler grad af *social afstand*. Tidligere blev der i 2012 også gennemført en undersøgelse, der var afgrænset til holdninger til jøder.

I undersøgelserne bliver fordomme til jøder bl.a. målt ved at spørge ind til påstande knyttet til jødisk international og økonomisk magt, mens fordomme til muslimer bl.a. bliver målt ved at spørge ind til påstande om, at muslimer selv har meget af skylden for den stigende muslimhet, og at muslimer udgør en trussel mod norsk kultur.

Følelser af sympati og antipati bliver målt ved at spørge ind til, om respondenterne føler hhv. en særlig sympati eller en vis modvilje mod jøder eller muslimer. Social afstand bliver målt ved at spørge ind til, hvordan respondenterne vil forholde sig til at få en jøde eller muslim som hhv. nabo eller i vennekredsen.

Ad d: Det kan være svært at sikre repræsentativiteten i spørgeskemaundersøgelser blandt religiøse minoriteter

Jikili, 2023⁵ peger på, at det kan være svært at sikre repræsentativiteten i spørgeskemaundersøgelser blandt religiøse minoriteter. Det skyldes bl.a., at jøder og muslimer kun udgør en mindre del af befolkningen i de vestlige lande, og at begge grupper er meget forskelligartede. Herudover kan svarene ikke vægtes pga. manglende registerdata om befolkningens religiøse tilknytning.

2.3 Kan data fra debatter på sociale medier bruges som alternativ til survey?

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har i 2020 offentliggjort en undersøgelse af stereotyper mod jøder i sociale medier i Sverige.⁶ Analyse & Tal m.fl. har endvidere i 2025 offentliggjort en undersøgelse om angreb og had i den offentlige debat på Facebook.⁷

Undersøgelserne viser, at der kan være mange muligheder for at udnytte data fra debatter på de sociale medier. Udfordringen er imidlertid, at borgerne bruger en lang række forskellige sociale medier, og at det er meget aldersafhængigt. Brugere af fx Facebook er typisk ældre end brugere af andre sociale medier.⁸ Tilsvarende viser undersøgelser, at en stor del af brugerne af sociale medier afholder sig fra at deltage i debatten – debatspor og kommentarer afspejler således i højere grad synspunkter blandt mindre grupper. I forhold til den politiske debat skønnes det eksempelvis, at omkring 10 pct. af brugerne står for omkring 90 pct. af alle opslag.⁹

Data fra sociale medier må dog antages at kunne supplere mere traditionelle undersøgelser, men det vil være vanskeligt at bruge sådanne analyser til at vurdere udviklingen i negative holdninger og fordomme mod religiøse minoriteter.

⁵ Jikili, Gunther (2023): How do Muslims and Jews in Christian countries see each other? A survey review. Religions 14: 412, s. 5-6. <https://doi.org/10.3390/rel14030412>

⁶ Cohen, Katie, Lisa Kaati, Björn Pelzer, Nazar Akrami (2020): Antisemitiska stereotyper i digitala medier. <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20Memo%207292>

⁷ Analyse & Tal, Os & Data og Trygfonden (2025): Angreb & had i den offentlige debat på Facebook: <https://www.ogtal.dk/publikationer/angreb-og-had-i-den-offentlige-debat-paa-facebook>

⁸ Kulturministeriet (2021): Mediernes udvikling i Danmark: Internetbrug og sociale medier 2021, s. 33. https://kum.dk/fileadmin/mediernesudvikling/2021/Internetbrug_og_sociale_medier_2021.pdf#page=32.52

⁹ Bang Petersen, Michael (2024): Magtudredningen. Hvorfor er den politiske samtale på sociale medier så fjendtlig?. Petersen (Tema 15) (au.dk)

3.0 Eksempler på gennemførte undersøgelser i Danmark og andre vestlige lande

Danmark har som medlem af den mellemstatslige internationale organisation International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) været med til at vedtage en arbejdsdefinition af antisemitisme¹⁰. Det er denne definition (se også bilag 3), som regeringen lægger til grund i sin handlingsplan om antisemitisme, og som er anvendt i dette afsnit ved udvælgelsen af undersøgelser om holdninger og fordomme mod jøder.

3.1 Eksempler på undersøgelser om holdninger og fordomme mod både jøder og muslimer

3.1.1 HL-senteret (Senter for Studier av Holocaust og Livssynsminoriteter), 2012, 2017, 2022 og 2024

Det norske Senter for Studier av Holocaust og Livssynsminoriteter (HL-senteret), der er et forsknings-, formidlings- og dokumentationscenter, har i 2017 og 2022 publiceret en omfattende undersøgelse af den norske befolknings generelle holdninger til jøder og muslimer og holdningerne blandt jøder og muslimer. I 2012 offentliggjorde HL-senteret en undersøgelse, der var afgrænset til holdninger til jøder og andre minoriteter. I 2024 har HL-senteret gennemført en fornyet undersøgelse af den norske befolknings generelle holdninger til jøder og muslimer.

Undersøgelserne måler holdninger til jøder og muslimer inden for tre dimensioner, jf. tabel 1 nedenfor:¹¹

- en *kognitiv* dimension (fordomme),
- en *affektiv* dimension (følelser af sympati og antipati), og
- en dimension som måler grad af *social afstand*.

¹⁰ The International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) (2016): IHRA's arbejdsdefinition af antisemitisme. <https://holocaustremembrance.com/resources/ihras-arbejdsdefinition-antisemitisme>

¹¹ Moe, Vibeke (red.) (2022): Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022: Befolkningsundersøgelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøgelse. [hl-senteret holdninger til jøder og muslimer web.pdf](https://www.hlsenteret.no/holdninger-til-joder-og-muslimer-web.pdf) ([hlsenteret.no](https://www.hlsenteret.no))

Hellevik, Ottar (2020): Antisemitism and Islamophobia in Norway – A Survey Analysis of Prevalence, Trends and Possible Causes of Negative Attitudes towards Jews and Muslims. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/978-82-15-03468-3-2019-05>

Hoffmann, Christhard og Vibeke Moe (red.) (2017): Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017 – Befolkningsundersøgelse og Minoritetsstudie. [https://www.hlsenteret.no/forskning/jodisk-historie-og-antisemitisme/holdningsundersokelsene/holdningsundersokelsen-2017/hl-rapport_29mai-web-\(2\).pdf](https://www.hlsenteret.no/forskning/jodisk-historie-og-antisemitisme/holdningsundersokelsene/holdningsundersokelsen-2017/hl-rapport_29mai-web-(2).pdf)

HL-senteret (2012): Antisemitisme i Norge? Den norske befolkningens holdninger til jøder og andre minoriteter. [HL Rapport 2012 web.pdf](https://www.hlsenteret.no/holdninger-til-joder-og-muslimer-web.pdf)

Tabel 1. Dimensioner og spørsmål om holdninger til jøder og muslimer, som indgår i HL-senterets undersøgelse i 2022

2022-sur-vey	Kognitiv dimension (fordomme)	Affektiv dimension (følelser af sympati og antipati)	Dimension, som måler grad af social afstand
Jøder	Hvor godt eller dårlig stemmer disse påstandene for deg? - Jøder ser på seg selv som bedre enn andre - Jøder har altfor stor innflytelse over internasjonal økonomi - Verdens jøder arbeider i det skjulte for å fremme jødiske interesser - Jøder har alltid skapt problemer i landet der de bor - Jøder har blitt rike på andres bekostning - Jøder har selv mye av skylden for at de er blitt forfulgt	Hvor godt eller dårlig stemmer påstanden for deg? - Jeg føler en egen sympati for jøder - Jeg føler en viss motvilje mot jøder	I hvilken grad ville du like eller mislike at ... Jøder ble naboene dine? Jøder ble brakt inn i venne-kretsen din?
Muslimer	Hvor godt eller dårlig stemmer disse påstandene for deg? - Muslimer har selv mye av skylden for økende muslimhets - Muslimer ser på seg selv som moralsk overlegne andre - Muslimer utgjør en trussel mot norsk kultur	Hvor godt eller dårlig stemmer påstanden for deg? - Jeg føler en egen sympati for muslimer - Jeg føler en viss motvilje mot muslimer	I hvilken grad ville du like eller mislike at ... Muslimer ble naboene dine? Muslimer ble brakt inn i venne-kretsen din?

	- Muslimer passer ikke inn i et moderne vestlig samfunn - Muslimer ønsker å ta over Europa - Muslimer er mer voldelige enn andre		
--	--	--	--

Kilde: Vibeke Moe (red.) (2022): Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022: Befolkningsundersøkelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøkelse

Tabel 1 viser endvidere de udsagn, der anvendes til at måle hver dimension. Svarene på disse udsagn samles i et indeks. Validiteten af dette indeks er afprøvet ved at holde besvarelsene op mod kontrolspørgsmål, såsom:

- 1) Det er fint for mig, hvis en jøde/muslim bliver statsminister.
- 2) Chikane og vold mod jøder/muslimer angår os alle og er et angreb på vores samfund.
- 3) Når man tænker på, hvordan Israel behandler palæstinenserne, kan chikane og vold mod jøder forsvares.
- 4) Jøder udnytter Holocaust til deres egen fordel.

Der blev i de fire undersøgelser fra 2012, 2017, 2022 og 2024 også supplerende spurgt ind bl.a. til holdninger til Israel og konflikten i Mellemøsten.

Spørgeskemaet for 2022 kan ses her: [link](#).

Survey-undersøgelsen fra 2012 byggede på svar på et spørgeskema udsendt til et repræsentativt udsnit af befolkningen i Norge (GallupPanelet), mens undersøgelserne i 2017 og 2022 var udvidet, så det omfattede tre målgrupper:

- 1) Et repræsentativt udsnit af befolkningen i Norge på mindst 18 år (GallupPanelet).
- 2) Jøder i Norge – hvor spørgeskemaet med bistand fra Det mosaiske Trossamfund blev udsendt til menighedens medlemmer.
- 3) Muslimer i Norge med indvandrerbaggrund med oprindelse i muslimske lande – hvor spørgeskemaet blev udsendt til et udsnit af 18-75-årige med indvandrerbaggrund med mindst 5 års ophold i Norge med oprindelse i 10 lande, hvor hovedparten af befolkningen er muslimer. Der blev foretaget en stratificering således, at der også kunne sikres en dækkende besvarelse fra de nationalitetsgrupper mv., hvor der traditionelt ses en lav svarprocent.

Undersøgelsen i 2022 omfattede endvidere unge mellem 15 og 20 år i Norge.

Som det fremgår af tabel 2, var der en meget lav svarprocent i undersøgelsen blandt muslimer i Norge.

Tabel 2. Interviewstørrelse og besvarelse i norske undersøgelser fra HL-senteret

	Befolkningen*		Det mosaiske Trossamfund		Muslimer med indvandrerbaggrund*	
	Spurgte	Svarprocent	Spurgte	Svarprocent	Spurgte	Svarprocent
2012	3.160	48%	-	-	-	-
2017	2.928	54%	584 medlemmer	29%	7.000	12%
2022	4.650	36%	470 medlemmer	29%	23.150	5,6%

*: Stratificeret udvalg

Kilde: HL Holdningsundersøgelse 2012, 2017, 2022

Survey-undersøgelserne i 2017 og 2022 blev videre suppleret med interview i form af fokusgrupper.

Boks 1: Resultater HL-senterets undersøgelser fra 2017, 2022 og 2024

I 2017-undersøgelsen konkluderes det, at niveauet af negative holdninger til jøder i Norge er lavt og faldende for alle indekser. Negative holdninger til muslimer er derimod mere udbredte end negative holdninger til jøder. Kvinder, unge og personer med en videregående uddannelse har et lavere niveau af negative holdninger til de to minoriteter. Undersøgelsen viser videre, at Mellemøstkonflikten (dvs. hvorvidt man holder med Israel eller palæstinenserne) påvirker antisemitisme og muslimfjendtlighed i modsatte retninger, mens både antisemitisme og muslimfjendtlighed er stærkt påvirket af fremmedhad.¹²

I 2022-undersøgelsen konkluderes det, at social afstand og modvilje mod jøder er blevet signifikant mindre udbredte i Norge siden 2017, mens fordomme om jøder er lige så udbredte som i 2017. Indekset for fordomme mod jøder viser, at omkring 9 pct. af befolkningen¹³, og knap 27 pct. af respondenterne med muslimsk baggrund, ligger i øverste del af skalaen for fordomme om jøder.

Undersøgelsen viser endvidere, at de negative holdninger til muslimer også er aftagende fra 2017 til 2022. Knap 31 pct. af befolkningen har dog fortsat fordomme mod muslimer. Negative holdninger til muslimer er mindre udbredte blandt jøder end i hele befolkningen, hvilket bl.a. kan skyldes et højere uddannelsesniveau blandt jøder og eventuelt, at jøder er bedre organiserede og kan genkende negative holdninger baseret på egne minoritetserfaringer.

I modsætning til det målte fald i negative holdninger oplever minoriteterne imidlertid selv en negativ udvikling. I forhold til 2012 og 2017 er der således flere, der har oplevet

¹² Homann, Christard og Vibeke Moe (red.) (2017): Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017 – Befolkningsundersøgelse og Minoritetsstudie. [https://www.hlsenteret.no/forskning/jodisk-historie-og-antisemitisme/holdningsundersokelsene/holdningsundersokelsen-2017/hl-rapport_29mai-web-\(2\).pdf](https://www.hlsenteret.no/forskning/jodisk-historie-og-antisemitisme/holdningsundersokelsene/holdningsundersokelsen-2017/hl-rapport_29mai-web-(2).pdf)

¹³ Det svarer til omkring 390.000 personer.

negative oplevelser, og der er flere, som svarer, at de nogle gange skjuler deres religiøse tilhørsforhold – især blandt jøder.¹⁴

I 2024 blev der gennemført en mindre supplerende undersøgelse blandt et repræsentativt udsnit af befolkningen i Norge (GallupPanelet).

2024-undersøgelsen viser, at de negative holdninger mod jøder med statistisk sikkerhed er steget fra 2022 til 2024, men at traditionelle antisemitiske holdninger fortsat kun er lidt udbredte i Norge. Stigningen skal formentlig ses i sammenhæng med krigen i Gaza. Undersøgelsen viser ingen statistisk sikre ændringer i negative holdninger mod muslimer fra 2022 til 2024.¹⁵

3.1.2 Pew Research Center, 2017

Den uafhængige tænketank Pew Research Center, som arbejder med en række holdnings- og værdimæssige spørgsmål, har i 2017 undersøgt holdninger og fordomme over for jøder og muslimer i en række vesteuropæiske lande¹⁶. Undersøgelsen fokuserer på linje med de undersøgelser, som HL-senteret har gennemført i Norge på flere dimensioner (fordomme, følelser og social afstand). Undersøgelsen omfattede således bl.a. disse udsagn, som respondenterne har forholdt sig til:

- Would you be willing to accept Jews/Muslims as members of your family?
- Would you be willing to accept Jews/Muslims as neighbors?
- Islam is fundamentally incompatible with the respondent's country's culture and value.
- Muslim women who live in the respondent's country should be allowed to wear any religious clothing of their choosing.
- Muslims in the respondent's country support violent extremist groups.
- The teachings of some religions promote violence.
- Some violent people use religion to justify their actions.
- In their hearts, Muslims want to impose their religious law on everyone else in the respondent's country.
- Due to the number of Muslims here, I feel like a stranger in my own country.
- Jews always pursue their own interests and not the interest of the country they live in.
- Jews always overstate how much they have suffered.

Undersøgelsen var baseret på telefoninterview med knap 25.000 voksne i 15 vesteuropæiske lande fra april til august 2017. Der indgik knap 1.500 interview fra Danmark.

¹⁴ Moe, Vibeke (red.) (2022): Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022: Befolkningsundersøgelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøgelse. [hl-senteret holdninger til jøder og muslimer web.pdf](https://hlsenteret.no/hlsenteret/holdninger-til-joder-og-muslimer-web.pdf) (hlsenteret.no)

¹⁵ HL-senteret (2024): Notat: Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2024. [https://www.hlsenteret.no/forskning/jodisk-historie-og-antisemittisme/holdningsundersokelsene/holdningsundersokelsen-2024/bakgrunnsnotat-for-hl-senterets-holdningsundersokelse-2024-\(2\)%5B1%5D.pdf](https://www.hlsenteret.no/forskning/jodisk-historie-og-antisemittisme/holdningsundersokelsene/holdningsundersokelsen-2024/bakgrunnsnotat-for-hl-senterets-holdningsundersokelse-2024-(2)%5B1%5D.pdf)

¹⁶ Pew Research Center (2018): Being Christian in Western Europe. <https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2018/05/Being-Christian-in-Western-Europe-FOR-WEB1.pdf>

Undersøgelsen viser overordnet, at majoriteten i vesteuropæiske lande siger, at de vil være villige til at acceptere jøder som familiemedlemmer, og næsten alle vil acceptere at have jøder som naboer. Det samme gælder for muslimer, men andelen er lidt lavere.

Mens de fleste respondenter udtrykker vilje til at have jøder og muslimer som naboer og familiemedlemmer, er befolkningen mere splittet i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt islam passer med vestlige værdier og kultur. Her er der i de fleste lande 30-40 pct., der mener, at islam grundlæggende ikke passer til deres lands kultur og værdier. Der er i de fleste lande omkring 30 pct., som mener, at muslimer ønsker at indføre religiøse love. Endelig viser undersøgelsen, at der i de fleste lande er omkring 20 pct., der deler negative stereotyper om jøder.

Når det handler om religiøs hovedbeklædning, har Schweiz og Danmark - samt Norge – en relativt høj andel, der er imod, sammenlignet med andre protestantiske lande. Når det gælder accept af muslimer som familiemedlemmer og holdning til antallet af muslimer i landet, ligger Danmark omkring medianen for de medtagne protestantiske lande.

3.1.3 Friedrich-Ebert-Stiftung, 2011

Friedrich-Ebert-Stiftung¹⁷ har i 2011 offentliggjort resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse om intolerance, fordomme og diskrimination i otte udvalgte europæiske lande (Frankrig, Tyskland, Storbritannien, Ungarn, Italien, Nederlandene, Polen og Portugal). Undersøgelsen har fokus på gruppefokuseret fjendskab, dvs. negative holdninger og fordomme mod udvalgte grupper i form af antisemitisme, anti-muslimske holdninger, anti-indvandrers holdninger, racisme, sexism og homofobi.

Antisemitisme bliver målt gennem følgende spørgsmål:

- Jews have too much influence in [country].
- Jews try to take advantage of having been victims during the Nazi era.
- Jews in general do not care about anything and anyone but their own kind.
- Jews enrich our culture.

Anti-muslimske holdninger bliver målt gennem følgende spørgsmål:

- There are too many Muslims in [country].
- Muslims are too demanding.

Undersøgelsen viser bl.a., at de negative holdninger og fordomme mod udvalgte grupper hænger sammen. Tre ideologiske orienteringer er især forbundet med gruppefokuseret fjendskab: Autoritarisme (en underliggende holdning, der går ind for lov og orden samt disciplin), orientering mod social dominans (fortaler for sociale statushierarkier) og afvisning af mangfoldighed (en generel afvisning af kulturel, etnisk og religiøs mangfoldighed i et land). Gruppefokuseret fjendskab stiger med alderen og aftager med uddannelse og indkomst.

¹⁷ Zick, Andreas, Beate Küpper og Andreas Hövermann (2011): Intolerance, Prejudice and Discrimination – A European Report. Friedrich-Ebert-Stiftung: [Intolerance, prejudice and discrimination : a European report \(fes.de\)](http://www.fes.de/en/publications-and-events/publications/intolerance-prejudice-and-discrimination-a-european-report)

Gruppefokuseret fjendskab behøver ikke forblive begrænset til holdninger. Respondenter, der har gruppefokuseret fjendskab, er mere villige til at diskriminere og bruge vold mod indvandrere.

De vigtigste faktorer, der afbøder mod gruppefokuseret fjendskab, er tillid til andre, evnen til at knytte faste venskaber, kontakt med indvandrere og frem for alt en positiv grundholdning til mangfoldighed.

3.1.4 Jikeli, 2023

Jikeli, 2023¹⁸ gennemgår 52 spørgeskemaundersøgelser fra de sidste 25 år om, hvordan både muslimer og jøder ser/opfatter hinanden i Østrig, Belgien, Danmark, Frankrig, Tyskland, Ungarn, Italien, Letland, Nederlandene, Polen, Rusland, Spanien, Sverige, Storbritannien og USA. I alle disse lande er både jøder og muslimer religiøse minoriteter. I artiklen nævnes nogle begrænsninger i de forskellige undersøgelser, bl.a. at det er svært at sikre repræsentativiteten, jf. afsnit 2 ovenfor. Forfatteren vurderer dog, at samlingen af undersøgelser kan bruges til at fremlægge nogle tendenser på tværs af landene. I artiklen konkluderes følgende:

- Mange muslimer og jøder vurderer, at den anden befolkningsgruppe er udsat for diskrimination, om end i varierende grad.
- Jøder vurderer ofte, at islam og muslimske ekstremister er en trussel mod jøder, men de fleste jøder ser – i højere grad end samfundet generelt – ud til at skelne mellem muslimske ekstremister og muslimer generelt.
- Antisemitiske holdninger er signifikant højere blandt muslimer end blandt befolkningen generelt i alle undersøgelser, selv om flertallet af muslimer i de fleste europæiske lande og i USA ikke udviser antisemitiske holdninger.
- Forskellene i antijødiske holdninger mellem muslimer og ikke-muslimer forsvinder ikke, når man kontrollerer for socio-demografiske faktorer.

3.2 Udvalgte undersøgelser om holdninger og fordomme mod jøder

3.2.1 European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), 2012, 2018 og 2023

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) har i 2012, 2018 og 2023 gennemført undersøgelser om, hvordan borgere med jødisk baggrund oplever antisemitisme.

FRA offentliggjorde i juli 2024 en rapport med resultaterne af den seneste undersøgelse fra 2023¹⁹. Undersøgelsen omfatter 13 europæiske lande – Østrig, Belgien, Tjekkiet, Danmark, Frankrig, Tyskland, Ungarn, Italien, Holland, Polen, Rumænien, Spanien og

¹⁸ Jikeli, Gunther (2023): How do Muslims and Jews in Christian countries see each other? A survey review. Religions 14: 412. <https://doi.org/10.3390/rel14030412>

¹⁹ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2024): Jewish People's Experiences and Perceptions of Antisemitism. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-experiences-perceptions-antisemitism-survey_en.pdf

Sverige. Undersøgelsen er baseret på online besvarelser fra personer på 16 år og derover, der bor i disse lande, og som selv identificerer sig som jøder, og som selv har valgt at deltage. Der er således ikke tale om en repræsentativ stikprøve, men FRA vurderer, at metoden giver et dækkende billede. I undersøgelsen er der indsamlet besvarelser fra i alt 7.992 personer. Det største antal besvarelser er fra Ungarn (1.338 personer), Tyskland (892 personer) og Frankrig (890 personer). For de øvrige 10 lande er antallet af besvarelser på mellem 305 og 688 personer, heraf 631 personer fra Danmark. Data blev indsamlet mellem januar og juni 2023, dvs. før Hamas' angreb på Israel den 7. oktober 2023.

Undersøgelsen fra 2023 viser bl.a.:

- **Stigende antisemitisme:** 80 pct. af respondenterne føler, at antisemitismen er taget til i deres land i de fem år, der gik forud for undersøgelsen.
- **Udbredt antisemitisme på internettet:** 90 pct. af respondenterne oplevede antisemitisme på internettet i det år, der gik forud for undersøgelsen.
- **Antisemitisme i det offentlige rum:** I året før undersøgelsen oplevede 56 pct. af respondenterne antisemitisme offline fra personer, de kendte, og 51 pct. i medierne.
- **Chikane:** 37 pct. siger, at de blev chikaneret, fordi de var jøder, i løbet af det år, der gik forud for undersøgelsen. De fleste af dem oplevede chikane flere gange. Antisemitisk chikane og vold finder for det meste sted på gaden, i parker eller i butikker.
- **Sikkerhedsbekymringer:** De fleste respondenter er fortsat bekymrede for deres egen (53 pct.) og deres families (60 pct.) sikkerhed. I årenes løb har FRA's forskning vist, at antisemitismen har en tendens til at stige i perioder med spændinger i Mellemøsten. I denne undersøgelse føler 75 pct., at folk holder dem ansvarlige for den israelske regerings handlinger, fordi de er jøder.
- **Skjulte liv:** 76 pct. skjuler deres jødiske identitet, i det mindste lejlighedsvis, og 34 pct. undgår jødiske arrangementer eller steder, fordi de ikke føler sig trygge. Som en reaktion på antisemitisme online undgår 24 pct. at lægge indhold ud, der kan identificere dem som jøder, 23 pct. siger, at de har begrænset deres deltagelse i onlinediskussioner, og 16 pct. har mindsket deres brug af bestemte platforme, websteder eller tjenester.

3.2.2 Totalförsvarets forskningsinstitut, 2020 (undersøgelse baseret på sociale medier)

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har i 2020 offentliggjort en undersøgelse af stereotyper mod jøder i sociale medier i Sverige²⁰. Undersøgelsen fokuserede på to spørgsmål:

- 1) I hvilket omfang forekommer negative stereotyper eller andre fjendtligheder mod jøder?
- 2) Hvilke stereotyper om jøder er mest udbredte?

²⁰ Cohen, Katie, Lisa Kaati, Björn Pelzer, Nazar Akrami (2020): Antisemitiska stereotyper i digitala medier. <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20Memo%207292>

Undersøgelsen tager udgangspunkt i seks af de mest almindelige stereotyper over for jøder:

- 1) Jøderne som en trussel mod nationens værdier og sammenhængskraft.
- 2) Jødisk manipulation og løgnagtighed.
- 3) Jødisk magt og indflydelse på fx politiske organisationer.
- 4) Jøder og penge.
- 5) Jøders had og blodtørst.
- 6) Jødisk udseende.

Undersøgelsen baseres på tekstanalyse af indholdet i opslag på fire platforme: 4chan/pol (en kanal om politik på 4chan), Gab, Reddit og Twitter. De fire platforme har ingen eksplicit ideologisk orientering, men de har forskellige brugsregler og grad af moderation.

I alt indgik knap 1,9 mia. opslag i analysen, hvoraf 0,13 pct. handlede om jøder eller jødedom. Jøder blev oftest nævnt på 4chan/pol/ (6,5 pct. af opslag) efterfulgt af Gab (2,7 pct.). På Reddit (0,11 pct.) og Twitter (0,02 pct.) blev jøder nævnt i langt mindre grad.

For at svare på ovennævnte to spørgsmål blev en delmængde af opslagene om jøder analyseret:

Med hensyn til det første af ovennævnte spørgsmål viser analysen, at 61 pct. af opslagene om jøder hverken indeholdt udtryk for stereotyper eller fjendtlighed over for jøder. 25 pct. af opslagene indeholdt en eller anden form for stereotyper, mens 9 pct. af opslagene viste fjendtlighed over for jøder. Knap 5 pct. af opslagene blev klassificeret som usikre, dvs. det var ikke muligt at afgøre, om de indeholdt stereotyper eller antisemitisme.

I alt indeholdt næsten 35 pct. af opslagene om jøder fjendtlighed over for eller stereotype beskrivelser af jøder. Denne andel er højest på Gab (49,60 pct.) og 4chan/pol (37,67 pct.) og lavest på Reddit (5,76 pct.) og Twitter (6,97 pct.).

Med hensyn til det andet af ovennævnte spørgsmål viser resultaterne, at de stereotyper om jøder, der optrådte hyppigst, er relateret til forestillinger om jødisk magt over for vigtige samfundsinstitutioner, efterfulgt af stereotyper om jøder som løgnere og manipulatorer.

3.2.3 Nannestad, 2009

Peter Nannestad har i 2009 fremlagt resultaterne af en analyse om udbredelse af antijødiske holdninger i Danmark.²¹ Analysen forsøger at give nogle foreløbige svar på to spørgsmål:

²¹ Peter Nannestad (2009): Frø af ugræs? Antijødiske holdninger i fem ikke-vestlige indvandrergupper i Danmark i Tonny Brems Knudsen, Jørgen Dige Pedersen og Georg Sørensen (2009): Danmark og de fremmede – Om mødet med den arabisk-muslimske verden.

- I hvilket omfang findes bestemte antijødiske holdninger i fem ikke-vestlige indvandrergupper i Danmark?
- Hvilke faktorer påvirker, i hvilket omfang medlemmer af de fem indvandrergupper nærer bestemte antijødiske holdninger?

Artiklens datagrundlag var svar fra en stikprøve af voksne (med mindst tre års ophold i Danmark) fra de fem største ikke-vestlige indvandrergupper i Danmark med: Tyrkisk, pakistansk, palæstinensisk, somalisk og eksjugoslavisk oprindelse. Interviews blev foretaget af tosprogede interviewere, og valg af interviewsproget blev overladt til respondenterne. 73 pct. af interviews blev foretaget på respondentens modersmål. Der blev også indsamlet svar fra en mindre, repræsentativ stikprøve af indfødte danskere som kontrol- og sammenligningsgruppe. Dataindsamlingen blev foretaget af Danmarks Statistik i forsommeren 2004.

Til måling af antijødiske holdninger blev der brugt tre spørgsmål:

1. Det første spørgsmål havde til formål at måle omfanget af tillid til medlemmer af andre grupper i samfundet end respondentens egen. Blandt grupperne var "Jøder i Danmark". Respondenterne blev således spurgt, hvorvidt de mente, at man i almindelighed kan stole på jøder i Danmark, eller om man ikke kan være forsigtig nok i forhold til dem.
2. Det andet relevante spørgsmål er et item fra Bogardus-skalaen ([Bogardus social distance scale](#)), som ofte anvendes til at måle social afstand. Spørgsmålet går på, hvordan respondenter ville føle, hvis et familiemedlem giftede sig med et medlem af en anden gruppe end respondentens egen. Blandt de grupper, der blev spurgt til, var "danske jøder".
3. Det tredje spørgsmål i undersøgelsen sigter på at give information om, i hvilket omfang respondenterne accepterer tilstedeværelsen af andre minoritetsgrupper i Danmark end den, respondenter selv tilhører. Det gøres ved at spørge, om respondenter er af den opfattelse, at der er for mange folk fra bestemte grupper i Danmark, og blandt dem, hvorvidt de mener, at der er for mange jøder i Danmark.

Artiklen viser bl.a.:

- 65,8 pct. af de ikke-vestlige respondenter har svaret, at man ikke kan være forsigtig nok i forhold til jøder i Danmark mod 18,2 pct. af den danske kontrolgruppe. Andelen, der er enig i udsagnet, er højest blandt pakistanere (73,3 pct.) og muslimske palæstinensere (72,7 pct.) og lavest blandt kristne eksjugoslavere (44,9 pct.).²²
- Derudover har 75,2 pct. af de ikke-vestlige respondenter svaret, at de ikke så gerne ser et familiemedlem gift med en dansk jøde. Andelen er højest blandt muslimske

²² Overført til befolkningsgruppernes absolutte størrelse svarer 18,2 pct. af voksne med dansk oprindelse i 2004 til lidt over 700.000 personer. Til sammenligning svarer 65,8 pct. af voksne med mindst 3 års ophold fra de fem udvalgte ikke-vestlige indvandrergupper til knap 100.000 personer, opgjort på grundlag af artiklens tabel 1 om populationen bag stikprøven. Det indikerer, at antisemitisme ikke kun må anses for at være et problem blandt de undersøgte indvandrergupper, men for at være et alvorligt samfundsproblem på tværs af befolkningsgrupper i Danmark.

- palæstinensere (91,4 pct.) og pakistanere (87,8 pct.) og lavest blandt kristne eksjugoslavere (31,2 pct.). Blandt den danske kontrolgruppe var andelen 14,7 pct.
- 31,9 pct. af de ikke-vestlige respondenter har svaret, at der er for mange jøder i Danmark mod 12,5 pct. af den danske kontrolgruppe. Andelen bør dog fortolkes med forbehold, da en stor del af respondenterne svarede "ved ikke". Andelen var højest blandt somaliere (49,3 pct.) og var lavest blandt tyrkere (10,4 pct.).

Resultaterne indikerer ifølge artiklen, at antijødiske holdninger er ganske udbredte i de fem ikke-vestlige indvandrergupper, særligt blandt de muslimske respondenter.

Når man kigger på mulige forklaringer til antijødiske holdninger, har det at være palæstinenser en statistisk signifikant og direkte effekt på negative holdninger mod jøder. Religion har ligeledes en signifikant direkte effekt på antijødiske holdninger: muslimske respondenter er mere antijødiske end kristne. Religiøsitet har også en stærk effekt: jo mere betydningsfuld religionen (uanset hvilken) er for en respondent, jo mere antijødiske tenderer den pågældende til at være. Dog kommer den stærkeste og mest signifikante effekt på antijødiske holdninger fra en "vi mod dem" tænkning, hvor respondenter har en generelt negativ holdning til andre mennesker, der ikke hører til respondenterens egen gruppe.

3.3 Udvalgte undersøgelser om oplevet diskrimination, fordomme og had på grund af etnisk baggrund

3.3.1 Institut for Menneskerettigheder, 2023

Institut for Menneskerettigheder har i 2023 publiceret en større undersøgelse af oplevet diskrimination og fordomme blandt ikke-vestlige indvandrere, der er indvandret til Danmark første gang, inden de fyldte 13 år, og ikke-vestlige efterkommere (dvs. født i Danmark)²³. Undersøgelsen tager således udgangspunkt i den oplevelse, som minoritetsbefolkningen har, og er dermed ikke en direkte måling af negative holdninger og fordomme.

Undersøgelsen, der blev gennemført i perioden fra 11. maj til 8. juni 2023, er baseret på en bruttostikprøve på knap 29.000 personer. Heraf svarede i alt 4.263 personer på hele spørgeskemaet, svarende til en svarprocent på omkring 15 pct.

Undersøgelsen finder bl.a., at 84 pct. af minoritetsetniske personer angiver, at de har oplevet diskrimination og fordomme på grund af deres etniske baggrund inden for det seneste år, og 65 pct. angiver, at de har oplevet diskrimination på grund af deres etniske baggrund inden for det seneste år. 55 pct. af minoritetsetniske personer angiver, at de på grund af deres etniske baggrund har ændret adfærd i det offentlige rum. Mange til-

²³ Institut for Menneskerettigheder (2023): Oplevet diskrimination i Danmark. <https://menneskeret.dk/files/media/document/Oplevet%20etnisk%20diskrimination%20i%20Danmark.pdf#page=120.10>

passer, hvordan de går, taler eller fremstår eller undgår at tale deres families modersmål i det offentlige rum. Flere angiver, at de har skiftet navn eller undgår at bære religiøse symboler.

3.3.2 Udlændinge- og Integrationsministeriet, 2012-2024

Udlændinge- og Integrationsministeriets Medborgerskabsundersøgelse ([link](#)) omfatter i de lige år faste spørgsmål om oplevet diskrimination blandt indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse. Indvandrerne i undersøgelsen har haft mindst tre års ophold i Danmark.

Svarene anvendes til opdatering af målsætningen om ligebehandling i Integrationsbarometer.dk. Medborgerskabsundersøgelsen bliver nærmere beskrevet i det følgende afsnit.

Medborgerskabsundersøgelsen fra 2024 viser, at 44 pct. af indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse har oplevet diskrimination på grund af deres etniske baggrund inden for det seneste år. Denne andel har været stabil i perioden 2012-2024.

Medborgerskabsundersøgelsens tal for oplevet diskrimination er lavere end tallet i Institut for Menneskerettigheders undersøgelse, hhv. 44 pct. og 65 pct., primært fordi undersøgelsernes målgrupper er forskellige. Medborgerskabsundersøgelsens målgruppe omfatter indvandrere med og uden opvækst i Danmark, mens Institut for Menneskerettigheders undersøgelse udelukkende fokuserer på indvandrere med opvækst i Danmark (indvandret til Danmark første gang, inden de fyldte 13 år).

3.3.3 Research on Online Political Hostility, 2022

Research on Online Political Hostility (ROPH-projektet) har undersøgt danskernes oplevelse af had på sociale medier.²⁴ Datagrundlaget består af spørgeskemabesvarelser indsamlet i perioden 27. september 2021 til 23. marts 2022. Spørgeskemaet blev udsendt til et repræsentativt udsnit af den voksne, danske befolkning med en svarprocent på omkring 9 pct.

Undersøgelsen viser, at had på de sociale medier rammer bredt. Det mest populære medie er Facebook, og det er samtidig der, klart flest oplever had. Hadet er først og fremmest noget, som man observerer, at andre bliver ramt af snarere end, at det er noget, som man personligt rammes af.

Den voksne befolkning oplever først og fremmest, at had på de sociale medier handler om politik. Over halvdelen af den voksne befolkning oplever således had, der omhandler politisk orientering. Både blandt unge og gamle, mænd og kvinder og højre- og venstreorienterede opleves had på sociale medier som først og fremmest en form for poli-

²⁴ Andresen, Mathies Jæger et al. (2022): Danskernes oplevelse af had på sociale medier. https://pure.au.dk/ws/portalfiles/portal/271291115/Danskernes_oplevelse_af_had_pa_de_sociale_medier_Rapport_Aarhus_Universitet_.pdf

tisk had. En række mere specifikke emner er også hyppige blandt hadefulde kommentarer. Det drejer sig om religion, race, køn, etnicitet og udseende, som 27-29 pct. af den voksne befolkning oplever had indenfor. I et mindre omfang omhandler hadet også emner som eksempelvis social klasse.

Befolkningen reagerer negativt på det had, som de møder på sociale medier. Borgerne bliver ikke i udpræget grad bange, men de bliver kede af det eller vrede. Disse følelser giver samtidig to ud af tre borgere lyst til at trække sig fra debatter på de sociale medier efter at have oplevet had. Et væsentligt fund er, at disse negative reaktioner er mindst lige så udbredte, når brugere af sociale medier observerer andre blive udsat for had, som når de selv bliver ramt af had. Den faldende motivation til at deltage i politiske debatter er lidt større hos kvinder, yngre og venstreorienterede personer.

Borgerne imødegår kun i lille grad det had, som de møder på sociale medier ved eksempelvis at svare, række ud efter hjælp eller anmelde det. Manglen på handling er særlig stor, når folk er vidner til hadet i forhold til, når de selv rammes – og det på trods af, at den følelsesmæssige påvirkning af de to situationer opleves som ens. Lidt under halvdelen af alle oplever, at de tager til genmæle, når de selv udsættes for had, mens dette kun gælder for en ud af ti, når de ser andre blive udsat for had. Særligt ældre handler i meget lav grad, når de udsættes for eller er vidner til hadet.

3.3.4 Analyse & Tal, Os & Data og TrygFonden, 2025

Analyse & Tal m.fl. har i 2025 offentliggjort en undersøgelse om angreb og had i den offentlige debat på Facebook.²⁵ Ved hjælp af en algoritme undersøges 73 mio. kommentarer og opslag fra folketingspolitikeres og partiers Facebooksider, mediers Facebooksider og en stikprøve af 1.500 offentlige Facebookgrupper i perioden 1. marts 2021 til 30. juni 2024.

Undersøgelsen viser bl.a.:

- 6,2 pct. af kommentarerne, der står tilbage i debatten på politikernes og partiernes Facebooksider, kan karakteriseres som angreb. På mediesiderne er den tilsvarende andel 4,2 pct., mens det på de offentlige sider er 1 pct.
- Angrebene fordeler sig nogenlunde ligeligt i de to underkategorier *anstødelige* og *hadefulde* angreb. Hadefulde angreb er – i modsætning til anstødelige angreb – baseret på beskyttede karakteristika, såsom etnicitet, køn, alder, social klasse, seksualitet, religion og funktionsvariationer.
- 35 pct. af alle de hadefulde angreb er baseret på 'eticitet og nationalitet'. På andenpladsen kommer 'køn og kønsudtryk' (22 pct.). På tredjepladsen 'funktionsvariationer' (21 pct.).
- 84 pct. af alt had baseret på etnicitet og nationalitet er rettet mod personer fra Mellemøsten.
- Fordelingen inden for kønsbaseret had er 73 pct. mod kvinder og 27 pct. mod mænd. Kønsminoriteter modtager 5 pct. af det kønsbaserede had.

²⁵ Analyse & Tal, Os & Data og TrygFonden (2025): Angreb & had i den offentlige debat på Facebook: <https://www.ogtal.dk/publikationer/angreb-og-had-i-den-offentlige-debat-paa-facebook>

- 15 pct. af hadet er baseret på religiøs overbevisning. Ud af de 15 pct. er langt det meste rettet mod muslimer (92 pct.). På andenpladsen kommer jøder med 6 pct.
- 0,2 pct. af brugerne står for 30 pct. af angrebene i stikprøven af offentlige Facebookgrupper.
- Angreb smitter. Hvis et opslag på en medieside indeholder et angreb, kommer der fx 300 pct. flere angreb i kommentarsporet, end hvis opslaget ikke indeholder et angreb.

3.4 Udvalgte undersøgelser om faktisk diskrimination på grund af etnisk baggrund

3.4.1 Faktisk diskrimination på arbejdsmarkedet

Tre nyere danske forskningsartikler undersøger diskrimination på arbejdsmarkedet ved hjælp af jobansøgninger sendt til opslåede stillinger. Ansøgerne er fiktive personer, der tilfældigt varierer med hensyn til, om de har et mellemøstligt eller dansk klingende navn, om de er kvinder eller mænd, og om kvinden på fotoet i ansøgningen bærer et tørklæde. Ansøgerne har relevant uddannelse og erfaring.

Undersøgelserne viser, at chancerne for at blive indkaldt til samtale er lavere for især kvinder med tørklæde og mænd, der har mellemøstligt klingende navne, end for kvinder og mænd med dansk klingende navne. Forskelsbehandlingen gør sig gældende i et bredt udsnit af brancher i både den private og offentlige sektor.

1. En forskningsartikel fra 2018²⁶ viser, at ansøgere med mellemøstligt klingende navne skal sende 52 pct. flere ansøgninger for at blive indkaldt til det samme antal samtaler som ansøgere med dansk klingende navne. Mænd med mellemøstligt klingende navne skal søge 88 pct. flere stillinger for at blive indkaldt til det samme antal samtaler som mænd med dansk klingende navne. For kvinder med mellemøstligt klingende navne er det tilsvarende tal 23 pct. og dermed lavere.
2. En forskningsartikel fra 2019²⁷ viser, at chancerne for at blive indkaldt til samtale er lavere blandt minoritetsetniske kvinder, der har et mellemøstligt klingende navn, og særligt minoritetsetniske kvinder med tørklæde (hhv. 26 pct. og 19,1 pct.), end blandt etnisk danske kvinder, der har et dansk klingende navn (30,6 pct.). Det betyder i praksis, at minoritetsetniske kvinder med tørklæde skal sende omkring 60 pct. flere ansøgninger for at blive indkaldt til det samme antal samtaler som etnisk danske kvinder.

²⁶ Dahl, M. og N. Krog (2018): Experimental evidence of discrimination in the labour market: Intersections between ethnicity, gender and socio-economic status. I: Detecting Discrimination. How Group-based Biases Shape Economic and Political Interactions: Five Empirical Contributions. Ph.d.-afhandling. Københavns Universitet. https://menneskeret.dk/files/media/dokumenter/malte_dahl_forskning.pdf

²⁷ Dahl, M. (2019): Alike but different: How cultural distinctiveness shapes immigrant-origin minorities' access to the labour market. I: Detecting Discrimination. How Group-based Biases Shape Economic and Political Interactions: Five Empirical Contributions. Ph.d.-afhandling. Københavns Universitet. https://menneskeret.dk/files/media/dokumenter/malte_dahl_forskning.pdf

3. En forskningsartikel fra 2018²⁸ viser, at ansøgere med mellemøstligt klingende navne skal sende lidt over 50 pct. flere ansøgninger for at blive indkaldt til det samme antal samtaler som ansøgere med dansk klingende navne. Der er kun begrænset forskel på den offentlige og private sektor.

En fjerde dansk forskningsartikel²⁹ viser ligeledes, at etnisk diskrimination er almindeligt på arbejdsmarkedet, men i høj grad afhængig af prisen ved diskrimination. Forsøgspersonerne med primært enten dansk klingende eller muslimsk klingende navne er således i gennemsnit villige til at miste 8 pct. af deres indtægt for at undgå en kollega med en anden etnisk baggrund. Eksperimentet peger på, at etnisk diskrimination skyldes fordomme frem for statistisk diskrimination, der er baseret på rationel (dvs. i gennemsnit korrekt) brug af oplysninger.

3.4.2 Faktisk diskrimination i uddannelsessystemet

To nye danske forskningsartikler undersøger diskrimination i uddannelsessystemet ved hjælp af henvendelser om skift af skole eller klasse. Undersøgelserne viser, at chancerne for at skifte skole eller klasse er mindre for elever med muslimske/mellemøstligt klingende navne end for elever med dansk klingende navne.

1. En forskningsartikel³⁰ viser, at danske folkeskoler i højere grad accepterer nye elever, hvis henvendelsen kommer fra fædre, der har et typisk dansk navn, end fra fædre, der har et typisk muslimsk navn. Henvendelserne er identiske med undtagelse af, at halvdelen af fædrene har det ene navn og den anden halvdel det andet navn. 25 pct. af fædrene med et traditionelt dansk navn blev tilbudt en plads på den skole, de skrev til, sammenlignet med 15 pct. af fædrene med et muslimsk navn. Desuden viser undersøgelsen, at muslimske forældre blev mødt med flere krav om information, f.eks. modspørgsmål i svarmailen, mens majoritetsdanskere oftere blev tilbudt at ringe til skolen for mere information.
2. En forskningsartikel³¹ viser, at lærere i danske folkeskoler i højere grad vurderer, at de har plads i klassen til en dreng med et dansk klingende navn end et mellemøstligt klingende navn. I begge tilfælde får læreren at vide, at drengen har socio-emotionelle vanskeligheder og derfor svært ved at lære. Omfanget af diskrimination bliver dog formindsket, hvis lærerens arbejdsbelastning ved den nye elev reduceres.

²⁸ Villadsen, Anders R. og Jesper N. Wulff (2018): Is the Public Sector a Fairer Employer? Ethnic Employment Discrimination in the Public and Private Sectors. Academy of Management Discoveries, Bind 4, Nr. 4, 2018, 429–448. <https://journals.aom.org/doi/full/10.5465/amd.2016.0029>

²⁹ Hedegaard, Morten Størbling og Jean-Robert Tyran (2018): The Price of Prejudice. American Economic Journal: Applied Economics 2018, 10(1): 40-63. <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/app.20150241>

³⁰ Olsen, Asmus Leth, Jonas Høgh Kyhse-Andersen og Donald Moynihan (2020): The Unequal Distribution of Opportunity: A National Audit Study of Bureaucratic Discrimination in Primary School Access. American Journal of Political Science, 2020. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/ajps.12584>

³¹ Andersen, S. C. og T. S. Guul (2019): Reducing Minority Discrimination at the Front Line – Combined Survey and Field Experimental Evidence. Journal of Public Administration Research and Theory, 29(3), 429-444. https://childresearch.au.dk/fileadmin/childresearch/dokumenter/Publikationer/Reducing_Minority_Discrimination_on_the_Front_Line_-_Combined_Survey_and_Field_Experimental_Evidence.pdf

3.4.3 Hadforbrydelser – Politiets registreringer

Når politiet modtager en anmeldelse om hadforbrydelse, registreres det i politiets sagsstyringssystem POLSAS, jf. bilag 4. Registreringen af hadmotivets omfatter bl.a. "racistisk orienteret" og "religiøst orienteret". Hadforbrydelsessager kan have flere hadmotiver. Der sondres mellem tre forskellige typer af hadforbrydelser: hadmotiveret kriminalitet, hadefulde ytringer/hadtale og racediskrimination/forskelsbehandling

Der er i 2023 og 2024 registreret henholdsvis 308 og 357 hadforbrydelsessager, der vedrører religion, hvoraf 111 og 114 vedrører islam og 176 og 222 vedrører jødedom. I perioden 2016-2024 har antallet af hadforbrydelsessager, der vedrører religion, udgjort mellem 357 i 2024, hvor antallet var højest, og 103 i 2022, hvor antallet var lavest³².

Opgørelserne af registrerede hadforbrydelser baserer sig på sagsoplysninger fra politiets sagsstyringssystem (POLSAS) og omfatter sager, der er registrerede som en hadforbrydelse med en såkaldt hadforbrydelsessøgenøgle. Det kan både være sager, som borgere har anmeldt til politiet, og sager, som politiet har indledt undersøgelse af på eget initiativ. I opgørelsen indgår således både straffesager (herunder straffelovsovertrædelser) og hændelser, undersøgelser og administrative sager.

For så vidt angår opgørelsen af hadforbrydelser med antisemitisk motiv, er disse ikke direkte sammenlignelige med den tidligere periode. Dette skyldes, at der efter Hamas' terrorangreb på Israel den 7. oktober 2023 og den efterfølgende konflikt sås en stigning i antallet af hændelser med antisemitisk indhold i Danmark. Som led i etablering af et nationalt situationsbillede blev politikredsene i den forbindelse pålagt at tilknytte søgenøglen "Jødedom" til samtlige hændelser, undersøgelser og administrative sager samt skarpe sager, hvor der vurderedes at være et antisemitisk indhold fra og med den 7. oktober 2023. Dette gjaldt også for hændelser og undersøgelser, der ikke umiddelbart omfattede strafbare forhold, men f.eks. alene havde et utryghedsskabende indhold. Det gjaldt også for sager, hvor det ikke nødvendigvis var overvejende sandsynligt, at der var et antisemitisk motiv. Denne registreringsindsats betyder, at tallene for 2023 og 2024 ikke direkte kan sammenlignes med foregående års hadforbrydelser tilknyttet søgenøglen 'Jødedom'.

Politiets opgørelser af antallet af hadforbrydelser er en central kilde til at belyse mulige udviklingstendenser, men der er, jf. ovenfor, tale om relativt få sager, der bliver anmeldt og registreret. Udviklingen fra år til år kan således også være præget af udsving, forandringer i anmeldelsespraksis eller ændringer i registrering og opgørelsesmetode. Herudover kan der være et ikke ubetydeligt antal sager, der ikke anmeldes (mørketal).

³² Kilde POLSAS/QlikView: Kriminalitet pr. 27.5.2025. Rigspolitiet gør opmærksom på, at opgørelsen er behæftet med usikkerhed, da POLSAS er et journaliserings- og sagsstyringssystem og ikke et egentligt statistiksystem, og idet der ikke er systemtekniske krav til anvendelsen af søgenøgler. Det skal samtidig bemærkes, at opgørelsen er baseret på dynamiske data, som kan ændre sig efter tidspunktet for opgørelsen som følge af opdateringer og efterregistreringer mv.

4.0 Kan en undersøgelse af negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter inddrages i Udlændinge- og Integrationsministeriets Medborgerskabsundersøgelse?

Udlændinge- og Integrationsministeriet har siden 2012 udarbejdet årlige spørgeskemaundersøgelser, der belyser ikke-vestlige indvandrere og efterkommeres (nydanskernes) medborgerskab i Danmark. Spørgeskemaundersøgelsen betegnes Medborgerskabsundersøgelsen ([link](#)).

Medborgerskabsundersøgelsen omfatter i de lige år faste spørgsmål til brug for opdatering af fire målsætninger i Integrationsbarometer.dk: Medborgerskab, ligebehandling, selvbestemmelse og danskundskaber. I de ulige år omfatter Medborgerskabsundersøgelsen spørgsmål om udvalgte temaer. Medborgerskabsundersøgelsen i 2023 omfatter bl.a. temaer om indvandrere og efterkommeres følelse af tilknytning til Danmark, ønske om at opnå dansk statsborgerskab samt medieforbrug og nyhedsorientering.

Der benyttes så vidt muligt spørgsmål og spørgeteknikker, som er udviklet og afprøvet af anerkendte forskere. Selve undersøgelsen bliver gennemført af Danmarks Statistik. I den seneste Medborgerskabsundersøgelse fra 2024 indsamlede Danmarks Statistik data i perioden fra januar 2024 til april 2024 ved en kombination af internetspørgeskema og telefoninterview.

Medborgerskabsundersøgelsens deltagere er både indvandrere, efterkommere og personer med dansk oprindelse i alderen 18 år og derover. Indvanderne i undersøgelsen har haft mindst tre års ophold i Danmark.

Undersøgelsen er baseret på en repræsentativ stratificeret stikprøve, hvor svarpersonerne er tilfældigt udvalgt i et aktuelt CPR-register. Fra 2012 til 2020 blev svarpersonerne udtrukket fra tre strata (grupper). De tre strata er: 1) nydanskere 18-29 år, 2) nydanskere 30+ år og 3) dansk oprindelse. I 2021 og 2022 blev svarpersonerne udtrukket fra fem strata, hvor nydanskerne er opdelt i grupperingerne MENAP-lande og Tyrkiet og øvrige ikke-vestlige lande.

I Medborgerskabsundersøgelsen fra 2023 blev svarpersonerne udtrukket fra otte strata. Det skyldes, at personer med dansk oprindelse blev opdelt i to strata ud fra svarpersonernes alder på samme måde som i tidligere runder for nydanskere. Derudover suppleres undersøgelsen med to strata for indvandrere og efterkommere med vestlig oprindelse. De otte strata er: 1) 18-29-årige nydanskere med oprindelse i MENAP-lande og Tyrkiet, 2) 18-29-årige nydanskere med oprindelse i de øvrige ikke-vestlige lande, 3) 30+-årige nydanskere med oprindelse i MENAP-lande og Tyrkiet, 4) 30+-årige nydanskere med oprindelse i de øvrige ikke-vestlige lande, 5) 18-29-årige med dansk oprindelse, 6) 30+-årige med dansk oprindelse, 7) 18-29-årige indvandrere og efterkommere med vestlig oprindelse og 8) 30+-årige indvandrere og efterkommere med vestlig oprindelse.

Medborgerskabsundersøgelsen fra 2024 omfatter kun seks strata, da de to strata med indvandrere og efterkommere med vestlig oprindelse ikke indgår.

Der har været spurgt til, om en måling af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod religiøse minoriteter (jøder og muslimer) kan indgå i Udlændinge- og Integrationsministeriets Medborgerskabsundersøgelse.

Det vurderes imidlertid, at dette ikke er en realistisk eller hensigtsmæssig løsning, da en måling af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod jøder og muslimer vil forudsætte en meget bred spørgeramme, der vanskeligt kan indpasses i den nuværende årlige Medborgerskabsundersøgelse.

Hvis en survey-undersøgelse skal omfatte hele befolkningen vil det endvidere kræve en anden udvælgelse af respondenterne end i Medborgerskabsundersøgelsen, der som udgangspunkt ikke omfatter vestlige indvandrere og efterkommere. Hvis jøder selv skal spørges, som i HL-senterets undersøgelse, vil undersøgelsen også omfatte en anden respondentgruppe, end der indgår i Medborgerskabsundersøgelsen. I den norske undersøgelse er det sket ved at udsende en survey til Det mosaiske Trossamfunds medlemmer. Dette vil adskille sig fra den udvælgelse af respondenterne, der ligger til grund for Medborgerskabsundersøgelsen.

Endelig kan spørgsmål om holdninger og fordomme mod andre religiøse minoriteter føre til et fald i svarprocenten i Medborgerskabsundersøgelsen, da mange respondenter erfaringsmæssigt undlader at besvare spørgsmål af mere sensitiv karakter.

5.0 Andre muligheder for at gennemføre en undersøgelse

En undersøgelse af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter vil således forudsætte, at der gennemføres en selvstændig undersøgelse.

Det er i det følgende lagt til grund, at en undersøgelse af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter afgrænses til negative holdninger og fordomme mod jøder og muslimer.

Det er i den forbindelse videre antaget, at en undersøgelse af holdninger til religiøse minoriteter holdes på et overordnet niveau, og at der således ikke skal sondres yderligere mellem bestemte retninger, som fx sunni eller shia eller bestemte trossamfund som fx Diyanet eller Det Islamiske Trossamfund.

Der er i det følgende ikke taget stilling til, hvorvidt jøder skal afgrænses alene ud fra religiøse kriterier eller også ud fra kulturelle, etniske og juridiske kriterier.

5.1 Det anbefalede undersøgelsesdesign

Hvis det besluttes at gå videre med at gennemføre en undersøgelse, vil man med fordel kunne tage udgangspunkt i de spørgsmål om holdninger til jøder og muslimer, jf. tabel 1, som HL-senteret i Norge har anvendt i 2012, 2017 og 2022 (samt i en mindre udgave i 2024). Den analysemetode, som HL-senteret anvender, er baseret på et veldokumenteret grundlag og har været genstand for en række analyser. Som led i undersøgelsen bør der gennemføres en pilottest.

Det anbefales på den baggrund, at undersøgelsen skal måle befolkningsgruppers holdninger og fordomme mod jøder og muslimer inden for tre dimensioner: en *kognitiv* dimension (fordomme), en *affektiv* dimension (følelser af sympati og antipati), og en dimension, som måler grad af *social afstand*.

En undersøgelse vil kunne omfatte tre målgrupper, der yderligere kan opdeles på aldersgrupper:

1. Et repræsentativt udsnit af befolkningen i Danmark på mindst 18 år.
2. Jøder i Danmark.
3. Muslimer i Danmark.

Undersøgelsen kan endvidere omfatte unge mellem 15 og 20 år på samme måde som i Norge.

HL-senteret har oplyst, at undersøgelsen i 2022 i alt havde et budget på 3 mio. NOK, der blev finansieret af flere ministerier. Undersøgelsen tog inklusiv forberedelse i alt omkring 18 måneder.

5.2 En supplerende undersøgelse

En supplerende undersøgelse kan omfatte listeeksperimenter, der kan være en løsning i forhold til social desirability bias. I listeeksperimentet præsenteres respondenter for en liste med enten fire elementer (i kontrolgruppen) eller de samme fire elementer samt et ekstra sensitivt element (i stimulusgruppen) og bedes dernæst forholde sig til, hvor mange af disse elementer de ikke bryder sig om.

I en supplerende undersøgelse af kvantitativ karakter kan det være en mulighed at trække data fra Rigspolitiets sagsstyringssystem POLSAS. I POLSAS registreres anmeldelser om hadforbrydelser, hvor hver anmeldelse tilknyttes en søgenøgle baseret på indholdet af hadmotiv (se bilag 4).

I det omfang en undersøgelse skal anvendes mere operationelt – fx til at sætte fokus på, hvad der er motivationen for de negative holdninger og fordomme, hvordan og hvor der opleves diskrimination, herunder hadforbrydelser, og hvilke grupper der bør være i fokus ift. forebyggende indsats mv. – vil det dog forudsætte, at der parallelt med en survey gennemføres kvalitative studier. Det kan fx være dybdeinterviews med udvalgte respondenter for at forstå, hvorfor bestemte holdninger eksisterer, og fokusgruppeinterview med deltagere, der har en forskellig baggrund, for at skabe dialog og indsigt i sociale dynamikker, der former fordomme.

I en supplerende undersøgelse vil man eventuelt også kunne inkludere spørgsmål om holdninger til personer, der har skiftet trosretning eller ikke længere er troende.

For at understrege alvoren i resultaterne bør undersøgelsen tydeligt illustrere forskellene mellem procentvise svar og de absolutte tal, der repræsenterer den samlede befolkning eller størrelsen på de udvalgte hele populationer. Det vil skabe et klarere billede af den potentielle udbredelse af negative holdninger til jøder og muslimer.

5.3 Forankring og finansiering

Det fremgår af Uddannelses- og Forskningsstyrelsens kortlægning af aktuel dansk forskning i antisemitisme³³, at forskning i antisemitisme snævert defineret er meget begrænset som forskningsområde i Danmark. Kortlægningen har identificeret en række udfordringer for dansk forskning i antisemitisme, som opleves af forskerne. Først og fremmest er aktuel dansk forskning i antisemitisme ikke forankret i noget center eller netværk, der samler forskningen på tværs af emner, institutioner og discipliner.

³³ Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (2023): Kortlægning af aktuel dansk forskning i antisemitisme. <https://ufm.dk/publikationer/2023/filer/kortlaegning-af-aktuel-dansk-forskning-i-antisemitisme.pdf>

Hvis der skal gennemføres en undersøgelse af befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter, anbefales det, at undersøgelsen forankres i et uafhængigt analysemiljø, evt. i et formaliseret samarbejde med relevante ministerier og organisationer på området.

Det bør i den forbindelse også undersøges, om der kan etableres et samarbejde med nordiske institutioner, der gennemfører tilsvarende undersøgelser.

I det omfang der er et politisk ønske om at gennemføre en undersøgelse i Danmark, skal der sikres finansiering.

6.0 Bilag

Bilag 1. Forundersøgelse om mulighederne for at måle negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter, 11. juni 2024

Initiativ

Der lægges op til at belyse mulighederne for at undersøge befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter. Forundersøgelsen gennemføres af Udlændinge- og Integrationsministeriet med inddragelse af forskere.

Baggrund

Udlændinge- og Integrationsministeriet har siden 2012 årligt udarbejdet en Medborgerskabsundersøgelse. Medborgerskabsundersøgelsen er en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse samt personer med dansk oprindelse i alderen 18 år og derover.

Der har i flere sammenhænge været efterspurgt et bedre datagrundlag for befolkningsgruppers negative holdninger og fordomme mod bestemte religiøse minoriteter. Religion kan opdeles på de store verdensreligioner, herunder islam og jødedom.

En sådan måling rummer imidlertid en række metodiske udfordringer, herunder at der kan være udfordringer med at sikre en acceptabel svarprocent. Der er derfor behov for at gennemføre en forundersøgelse, som belyser disse metodiske udfordringer, før der kan tages endelig stilling til løbende målinger på området.

Bilag 2. Eksempler på spørgsmål i gennemførte undersøgelser

HL-senteret, 2022

Spørgeskemaet for 2022 kan ses her: <https://www.hlsenteret.no/forskning/jodisk-historie-og-antisemittisme/holdningsundersokelsene/holdningsundersokelsen-2022/sporreskjema2022.pdf>

Forskningsinstitutionen Pew Research Center, 2017

Spørgeskemaet kan ses her: <https://www.pewresearch.org/religion/2018/05/29/being-christian-in-western-europe/>

Bilag 3. Definition af antisemitisme fra IHRA

IHRA har opstillet denne arbejdsdefinition for antisemitisme, der indgår i regeringens handlingsplan om antisemitisme³⁴:

”Antisemitisme er en bestemt opfattelse af jøder, der kan udtrykkes som had mod jøder. Retoriske og fysiske former for antisemitisme rettes mod jødiske og ikke-jødiske enkeltpersoner og/eller deres ejendom samt institutioner og religiøse samlingssteder, der tilhører jødiske samfund.”

(IHRA, den 26. maj 2016).

³⁴ The International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) (2016): IHRA's arbejdsdefinition af antisemitisme. <https://holocaustremembrance.com/resources/ihras-arbejdsdefinition-antisemitisme>.

Bilag 4. Politiets registreringer af anmeldelser om hadforbrydelser

Politiets registreringsordning på hadforbrydelsesområdet indebærer, at mulige hadforbrydelsessager skal registreres i politiets sagsstyringssystem POLSAS ved anvendelse af relevante søgenøgler.

Registreringen tager udgangspunkt i indholdet af hadmotivet, hvor der sondres mellem fire overordnede motivkategorier, som igen er underopdelt på underkategorier, som specificerer hadmotivet. Søgenøglen "racistisk orienteret" er således underopdelt i kategorierne: "nationalitet/etnicitet", "race/hudfarve" og "racistisk i øvrigt", og søgenøglen "religiøst orienteret" er underopdelt i kategorierne "kristendom", "jødedom", "islam", "buddhisme", "hinduisme" og "øvrige trossamfund og menigheder". Søgenøglen kan enten påføres ved registreringen af anmeldelsen eller efterfølgende, hvis efterforskningen i sagen indikerer et helt eller delvist hadmotiv.

Registrering af hadmotiv

- **racistisk orienteret**
 - "nationalitet/etnicitet",
 - "race/hudfarve" og
 - "racistisk i øvrigt"
- **religiøst orienteret**
 - "kristendom",
 - "jødedom",
 - "islam",
 - "buddhisme",
 - "hinduisme" og
 - "øvrige trossamfund og menigheder".
- **seksualitets- og kønsorienterede**
 - Homoseksualitet
 - Transkøn/interkøn
 - LGBTI+ i øvrigt
- **orienteret mod handicap**

Kilde: Rigspolitiet

Registreringen af anmeldelser om hadforbrydelser baserer sig på en strafferetlig afgrænsning af hadforbrydelser, som omfatter straffelovens § 81, nr. 6 (strafskærpende omstændighed), § 266 b (hadefulde ytringer) samt lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race mv. (racediskriminationsloven). Samtidig hviler registreringsordningen på et såkaldt forsigtighedsprincip, der tilsiger, at en anmeldelse skal registreres som en hadforbrydelse, hvis det er "overvejende sandsynligt", at sagen vedrører en hadforbrydelse.

Bilag 5. Litteratur

Analyse & Tal, Os & Data og TrygFonden (2025): Angreb & had i den offentlige debat på Facebook.

Andersen, S. C., og T. S. Guul (2019): Reducing Minority Discrimination at the Front Line – Combined Survey and Field Experimental Evidence. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 29(3), 429-444.

Andresen, Mathies Jæger et al. (2022): Danskernes oplevelse af had på sociale medier.

Bang Petersen, Michael (2024): Magtudredningen. Hvorfor er den politiske samtale på sociale medier så fjendtlig?

Center for Dokumentation og Indsats mod Ekstremisme (2023): Kortlægning af international forskning i antisemitisme.

Cohen, Katie, Lisa Kaati, Björn Pelzer, Nazar Akrami (2020): Antisemitiska stereotyper i digitala medier.

Dahl, M. og N. Krog (2018): Experimental evidence of discrimination in the labour market: Intersections between ethnicity, gender and socio-economic status. I: *Detecting Discrimination. How Group-based Biases Shape Economic and Political Interactions: Five Empirical Contributions*. Ph.d.-afhandling. Københavns Universitet.

Dahl, M. (2019): Alike but different: How cultural distinctiveness shapes immigrant-origin minorities' access to the labour market. I: *Detecting Discrimination. How Group-based Biases Shape Economic and Political Interactions: Five Empirical Contributions*. Ph.d.-afhandling. Københavns Universitet.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2024): Jewish People's Experiences and Perceptions of Antisemitism.

Hedegaard, Morten Størting og Jean-Robert Tyran (2018): The Price of Prejudice. *American Economic Journal: Applied Economics* 2018, 10(1): 40-63.

Hellevik, Ottar (2020): Antisemitism and Islamophobia in Norway – A Survey Analysis of Prevalence, Trends and Possible Causes of Negative Attitudes towards Jews and Muslims.

HL-senteret (2012): Antisemittisme i Norge? Den norske befolkningens holdninger til jøder og andre minoriteter.

HL-senteret (2024): Notat: Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2024.

The International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) (2016): IHRA's arbejdsdefinition af antisemitisme.

Hoffmann, Christhard og Vibeke Moe (red.) (2017): Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017 – Befolkningsundersøgelse og Minoritetsstudie.

Hoffmann, Christhard og Vibeke Moe (red.) (2020): The Shifting Boundaries of Prejudice: Antisemitism and Islamophobia in Contemporary Norway, Scandinavian University Press.

Institut for Menneskerettigheder (2023): Oplevet diskrimination i Danmark.

Jikeli, Gunther (2023): How do Muslims and Jews in Christian countries see each other? A survey review. Religions 14: 412.

Koopmans, Ruud (2015): Religious fundamentalism and Hostility against Out-groups: A Comparison of Muslims and Christians in Western Europe. Journal of Ethnic and Migration Studies, Vol. 41. No. 1, 33-57.

Kulturministeriet (2021): Mediernes udvikling i Danmark: Internetbrug og sociale medier.

Moe, Vibeke (red.) (2022): Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022: Befolkningsundersøgelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøgelse.

Nannestad, Peter (2009): Frø af ugræs? Antijødiske holdninger i fem ikke-vestlige indvandrergrupper i Danmark i Tonny Brems Knudsen, Jørgen Dige Pedersen og Georg Sørensen (2009): Danmark og de fremmede – Om mødet med den arabisk-muslimske verden.

Olsen, Asmus Leth, Jonas Høgh Kyhse-Andersen og Donald Moynihan (2020): The Unequal Distribution of Opportunity: A National Audit Study of Bureaucratic Discrimination in Primary School Access. American Journal of Political Science, 2020.

Pew Research Center (2018): Being Christian in Western Europe.

Pew Research Center (2023): Americans Feel More Positive Than Negative About Jews, Mainline Protestants, Catholics.

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (2023): Kortlægning af aktuel dansk forskning i antisemitisme.

Villadsen, Anders R. og Jesper N. Wulff (2018): Is the Public Sector a Fairer Employer? Ethnic Employment Discrimination in the Public and Private Sectors. Academy of Management Discoveries, Bind 4, Nr. 4, 2018, 429–448.

Zick, Andreas, Beate Küpper og Andreas Hövermann (2011): Intolerance, Prejudice and Discrimination – A European Report. Friedrich-Ebert-Stiftung.